

УДК 81'342.2:070-044.372
DOI 10.31652/2521-1307-2026-42-10

Дикція журналіста в кризових умовах: комунікативні детермінанти, типові мовні девіації та практики самокорекції

Світлана Харченко* <http://orcid.org/0000-0001-9336-1259>

Світлана Литвинська <https://orcid.org/0000-0002-5761-5124>

Денис Рудень <https://orcid.org/0000-0001-9976-9255>

* Автор-кореспондент, e-mail: s.kharchenko@nubip.edu.ua

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

Надійшла до редакції: 17.01.2026 • Схвалено до друку: 17.02.2026

Анотація

Статтю присвячено дослідженню дикції та інтонаційної стійкості журналіста як фундаментальних інструментів професійної комунікації в сучасному медіапросторі. Актуальність теми зумовлена переважанням аудіовізуальних форматів на цифрових платформах і зростанням ролі усного мовлення в кризових (екстремальних) умовах, зокрема під час Війни за Незалежність України, яке є не лише інструментом передавання інформації, а й чинником формування довіри аудиторії до журналіста зокрема й медіа загалом, психологічної стабільності інформаційного простору й ефективності комунікації. Наголошено, що за екстремальних обставин якісна вимова стає складником інформаційної безпеки, бо чітка дикція та сталий голос мінімізують ризики неправильної інтерпретації повідомлень, що сприяє зниженню сприйняттового навантаження на аудиторію. Методологічну основу роботи становить інтегративний підхід до аналізу професійного мовлення журналіста, що поєднує лінгвістичний, психолінгвістичний і методичний виміри дослідження дикції в кризових умовах. Емпіричною основою дослідження стало аналізування прямих етерів «Єдиного марафону», на основі якого ідентифіковано типові мовленнєві помилки журналістів у стресових ситуаціях: підвищення гучності (форсування) голосу, ніби журналіст намагається «перекричати»; прискорений темп мовлення без потрібних смислових павз, нечітка вимова слів (емоційна артикуляційна деформація); мовленнєва фрагментація (короткі незавершені чи обірвані фрази, порушення логічних і змістових зв'язків між фразами); невідповідність тону змістові повідомлення. Установлено, що емоційне збудження журналіста під впливом стресових чинників безпосередньо впливає на просодичні параметри голосу, що слухач легко «зчитує», і це може мати різні непередбачувані наслідки (наприклад, паніка). На основі аналізу наукової літератури і спостережень за мовленням журналістів, кореспондентів у прямих етерах складено чеклист (звірник) самооцінювання дикції журналіста, що поєднує її характеристики, психофізіологічну стабільність і комунікативну зрозумілість, доступність мовлення і дає змогу студентам, журналістам-початківцям саморефлексувати щодо артикуляційної чіткості, ортоепічної нормативності, темпо-ритмічної стабільності, голосової витривалості. Кожен блок звірника містить конкретні запитання для перевірки. Запропоновано протокол стабілізації «Голос журналіста перед стрес-етером», що містить 10 експрес-вправ, адаптованих для виконання в польових умовах за лічені хвилини до виходу в прямий етер, щоб зняти м'язовий затиск, активувати резонатори і відновити діафрагмальне дихання. Виснововано, що стійка дикція – не лише вимова академічних стандартів, а й спосіб забезпечення професійного довголіття журналіста. Упровадження таких методик в освітні компоненти навчальних планів спеціальності «Журналістика» дасть змогу готувати фахівців, здатних зберігати високу якість комунікації в найскладніших акустичних і психологічних умовах. Отримані результати підтверджують потребу системної роботи над дикцією як важливим елементом професійної компетенції журналіста.

Ключові слова: мова журналіста, культура мовлення, дикція, техніка мовлення, культура етерного мовлення, кризова комунікація, артикуляційна чіткість

Journalist's Diction in Crisis Conditions: Communicative Determinants, Typical Language Deviations and Self-Correction Practices

Svitlana Kharchenko* <http://orcid.org/0000-0001-9336-1259>

Svitlana Lytvynsk <https://orcid.org/0000-0002-5761-5124>

Denys Ruden <https://orcid.org/0000-0001-9976-9255>

* Corresponding author, e-mail: s.kharchenko@nubip.edu.ua

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Received: 17.01.2026 • Accepted: 17.02.2026

Abstract

Introduction. The article presents the study of journalists' diction and intonational stability as fundamental tools of professional communication in the modern media space. The relevance of the topic is determined by the prevalence of audiovisual formats on digital platforms and the growing role of oral speech in crisis (extreme) conditions, in particular during the War for Ukraine's Independence, which is not only a tool for transmitting information, but also a factor in shaping the audience's trust in journalists in particular and the media in general, psychological stability of the information space and effective communication. It is emphasised that in extreme circumstances, high-quality pronunciation becomes a component of information security, as clear diction and a steady voice minimise the risks of misinterpretation of messages and help reduce the cognitive load on the audience. **Methods.** The methodological basis of the work is an integrative approach to the analysis of journalists' professional speech, combining linguistic, psycholinguistic and methodological dimensions of the study of diction in crisis conditions. A set of complementary methods was used: theoretical analysis and generalisation, the method of observation and content analysis, the classification method, the modelling method. **Results and discussion.** The empirical basis of the study was the analysis of live broadcasts of the 'Single Marathon', on the basis of which typical speech errors of journalists in stressful situations were identified: increased volume (intensity) of the voice, as if the journalist is trying to 'shout over' someone; accelerated speech tempo without necessary pauses for meaning, unclear pronunciation of words (emotional articulation deformation); speech fragmentation (short unfinished or interrupted phrases, violation of logical and semantic connections between phrases); inconsistency of tone with the content of the message. It is established that the emotional arousal of a journalist under the influence of stress factors directly affects the prosodic parameters of the voice, which the listener easily 'decodes', and this can have various unpredictable consequences (for example, panic). Based on the analysis of scientific literature and observations of the speech of journalists and correspondents on live broadcasts, a checklist for self-assessment of a journalist's diction is compiled, which combines characteristics of diction, psychophysiological stability and communicative clarity, accessibility of speech and allows students and beginning journalists to self-reflect on articulation clarity, orthoepic normativity, tempo-rhythmic stability, and vocal endurance. Each section of the checklist contains specific questions for verification. It is concluded that stable diction is not only a matter of academic standards, but also a way to ensure a journalist's professional longevity. The introduction of such methods into the educational components of journalism curricula will make it possible to train specialists capable of maintaining high-quality communication in the most difficult acoustic and psychological conditions. The results obtained confirm the need for systematic work on diction as an important element of a journalist's professional competence.

Keywords: journalist's speech, speech culture, diction, speech technique, on-air speech culture, crisis communication, articulation clarity

Постановка проблеми. У сучасному медіапросторі усне мовлення журналіста є одним із важливих інструментів професійної комунікації, адже істотно переважають аудіовізуальні формати (зокрема на цифрових платформах). Теоретично це мало б актуалізувати запит у журналістів (особливо початківців), професійних блогерів (поза увагою залишаємо тих, хто свідомо обирає суржик, маргіналізоване мовлення як засіб виділитися, привернути увагу до себе) на мовленнєву грамотність. Однак на практиці спостерігаємо іншу ситуацію.

Якісне усне мовлення (голос журналіста, чіткість вимови, коректна інтонаційна організація) поряд із дотриманням журналістських стандартів, достовірністю і оперативністю подання інформації тощо допомагає формувати й підтримувати довіру аудиторії до медіаконтенту. У кризових умовах (зокрема в умовах повномасштабного вторгнення) усне мовлення журналіста – це не тільки засіб передавання інформації, а й соціально відповідального впливу. Крім того, за екстремальних обставин журналіст найчастіше працює у форматі наживо, передає критично важливу інформацію чи оперативні зведення, коли немає змоги ретельно підготувати текст для озвучення, тож будь-які порушення дикції (невизначна артикуляція, надмірний темп, інтонаційна хаотичність тощо) можуть призвести до спотворення передаваного змісту, його сприйняття, до підвищення рівня тривожності слухачів / глядачів. Інакше кажучи, дикція стає складником інформаційної безпеки, бо чітке, контрольоване й нормативне усне мовлення, поставлений голос сприяють зниженню сприйняттевого навантаження аудиторії, забезпечують розуміння повідомлення, мінімізують ризики його неправильної інтерпретації.

Водночас воєнні умови посилюють психоемоційний тиск і на самих журналістів.

Стрес, перевтома, робота в небезпечних середовищах можуть призводити до порушень артикуляції звуків і звукосполучень, темпу, інтонаційного балансу, зміни тембру. Усе це актуалізує питання тренувальних практик для дикції журналістів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Упродовж останніх років зросло зацікавлення науковців усним професійним мовленням. Чітко виокремлюється кілька напрямів у наукових пошуках.

Дикційну й інтонаційну виразність як комунікативну ознаку культури усного професійного мовлення, що впливає на інтелектуальну й емоційну сфери аудиторії, трактують Л. Башманівська, С. Войцехівська, З. Галаджун, Д. Голуб, Н. Грицан, Ю. Єлісовенко, В. Захаров, А. Коленко, С. Котляренко, О. Кушнір та інші. Крім того, дикція і голос – важливі інструменти вербальної комунікації, які забезпечують виразність, чіткість, емоційну переконливість повідомлень і сприяють професійній ідентичності журналіста, а також формують загальне враження від мовлення та впливають на створення професійного іміджу майбутнього працівника медіа (Башманівська, 2025, с. 211). Підкреслено особливе значення якості мовлення ведучих дитячих теле- і радіопрограм, адже, як зазначає О. Кушнір, мовлення тележурналістів юні глядачі сприймають як взірцеве, наслідують його (Кушнір, 2018). На взірцевість мовлення телеведучих для глядача вказують і С. Войцехівська, З. Галаджун (Галаджун, Войцехівська, 2015, с. 369). Про важливість техніки мовлення для фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, яка забезпечує правильне сприйняття слухачами інформаційного матеріалу, наголошує Н. Попович (Попович, 2020, с. 15), а для вчителя-словесника «знання з мови у виконавсько-мовленнєвій діяльності дають студентам змогу виробити критичний підхід до проблем

виразного читання художніх творів, передбачених шкільними програмами» (Котляренко, 2019, с. 58). Дикційну й інтонаційну виразність сценічного мовлення артиста сприймають як аксіому (Коленко, 2018; Коленко, Іваненко, Голосняк, 2025 та ін.). За результатами емпіричного дослідження (напівструктурованих інтерв'ю з роботодавцями та викладачами), якісний радіоголос трактують як поєднання акустичних параметрів, мовленнєвої поведінки, особистих якостей і стилю взаємодії з аудиторією, підкреслюючи, що сучасна радіожурналістика віддає перевагу не технічній досконалості голосу, а комунікативній ефективності, здатності викликати довіру, створювати ефект особистої розмови зі слухачем, тобто сучасний голос має бути легким для сприйняття, природним, розмовним і відповідати форматіві радіостанції (Warhurst, McCabe, Madill, 2013).

Приділили увагу науковці і впливу просодичних засобів на синтаксичні структури в мовленні теле- і радіоведучих новин. У досліджено з'ясували, що інтонація допомагає структурувати інформацію, розрізняючи основні та другорядні частини новинного повідомлення, відіграє визначальну роль у підкресленні важливих фактів та створенні логічних пауз, які полегшують сприйняття і розуміння висловленого слухачами; ритм і темп мовлення впливають на динаміку новинного дискурсу; просодичні елементи критично важливі для формування та сприйняття синтаксичних структур у новинному дискурсі, забезпечуючи чіткість та узгодженість повідомлення і допомагаючи слухачам легше обробляти інформацію (Shkvorchenko, Rozhelyuk, Shagananovska, Stoianova, & Sieriakova, 2024).

Прагматичні й когнітивні аспекти виразності системи радіожурналістики висвітлено в монографії Ю. Любченко (Любченко, 2016).

Усне професійне мовлення розглядають і з погляду його формування, випрацьовування аж

до автоматизму артикуляційних, дихальних (для усного мовлення), інтонаційних навичок. Дослідники пропонують свої методики й підходи, систему вправ на розвиток дикції та інтонації, рекомендації для вдосконалення системної роботи в цьому напрямі (В. Башманівський, Л. Башманівська, В. Голосняк, Р. Дружененко, О. Іваненко, А. Коленко, А. Мішин, Л. Рускуліс, О. Чернявська та ін.). Р. Дружененко і Л. Рускуліс, досліджуючи стан і перспективи формування культури усного мовлення студентів спеціальності «Ведучий телевізійних програм», пропонують в основу формування усного мовлення майбутнього ведучого телевізійних програм 1) покласти виразність (орфоепічну, акцентуаційну, дикційну, інтонаційну) як ознаку культури усного мовлення в інтеграції з іншими ознаками культури мовлення; 2) у розробленні системи вправ урахувати тектоцентричний підхід до навчання мови; 3) в основі методики – професійно орієнтований підхід; 4) реалізація принципу жанрово-стилістичної диференціації навчального матеріалу; 5) розширити систему методів і прийомів із формування усного мовлення (Рускуліс, Дружененко, 2023, с. 279–280). О. Чернявська, А. Мішин радять ведучим перед кожним виступом працювати над текстом, виконувати вправи для поліпшення вимови та інтонації, а також займатися артикуляцією та контролем голосу й дихання (Чернявська, Мішин, 2024, с. 125), а також звертають увагу, що успішна майстерність ведучого програм телебачення вимагає від ведучих поєднання різноманітних навичок та вмій, зокрема високий рівень техніки мовлення, ефективну комунікацію з аудиторією, розвиток особистого стилю та сприйняття медіаспецифіки регіону (там само). В. Башманівський, Л. Башманівська пропонують комплекс завдань і креативних вправ для того, щоби підготувати висококваліфікованих фахівців-журналістів, формуючи в них основи

словесної майстерности та вербального іміджу, культуру мовлення, дикційну та орфоепічну вправність, розвиваючи різноманітні артистичні здібности (гарний голос, чітку дикцію, виразну інтонацію), удосконалюючи культуру спілкування як необхідну умову різнобічної діяльності сучасного журналіста (Башманівська, Башманівський, 2022, с. 5–6).

Закордонні експериментальні дослідження підтверджують ефективність систематичних артикуляційних і голосових вправ для покращення чіткості і виразності вимови звуків і звукових комплексів у потоці мовлення, а також для стабільности усного мовлення (Rosa, Lopes, Lopes-Herrera, 2023). Колектив авторів запропонував студентам з акцентом на соціальні навички, з використанням методів голосової проєкції і нейролінгвістичного програмування навчальну програму, спрямовану на роботу з голосом і комунікацією для усних презентацій, і результати навчання продемонстрували, що системне тренування дикції та голосу значно покращує зрозумілість усного мовлення. Переважна більшість таких досліджень не пов'язана з конкретними професіями.

Одна з небагатьох праць, що пропонує емпірично перевірену модель тренування голосу з-поміж інших і журналістів, – публікація Е. Родеро, С. Діас-Родрігес, О. Ларреа про голосову освіту як визначальний складник професійної підготовки журналістів (Rodero, Diaz-Rodriguez, Larrea, 2018). Автори доводять, що цілеспрямоване голосове тренування, спрямоване на вдосконалення вокальних і просодичних його (голосу) елементів, істотно підвищує зрозумілість і переконливість мовлення в етері. Однак не всі вокальні вправи корисні для голосу й дикції журналістів (Zenari, Cota, Rodrigues, Nemr, 2021). У психолінгвістичних наукових дослідженнях спостережено, що вокальні параметри впливають на емоційну обробку інформації та рівень довіри аудиторії (Scherer, 2003).

Отже, дикція поступово трансформується з естетичної категорії («гарний голос») у прагматичний складник професійної придатности, інформаційної безпеки і психологічної стабільности аудиторії. Водночас дикційну й інтонаційну виразність розглядають у ширшому контексті – культури усного мовлення або техніки мовлення різних професій (акторів, вчителів тощо). Поза увагою науковців інтерпретація дикції на основі інтегративного підходу і тренувальні практики в його межах, вплив кризових умов комунікації на дикцію (типові помилки кризового мовлення) і система тренувальних вправ для їх усунення, дикційні особливості мовлення на цифрових платформах (стріми, подкасти, відеоблоги), психоемоційні та когнітивні чинники, що впливають на стабільність артикуляції та інтонації під час роботи в етері (наживо) та ін.

Мета розвідки – розглянути дикцію як прагматичний складник професійної придатности журналіста в сучасних медіаумовах, виявити типові помилки в кризових етерах, запропонувати прикладний інструментарій для стабілізації артикуляції і голосу журналіста в екстремальних ситуаціях.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становить інтегративний підхід до аналізу професійного мовлення журналіста, що поєднує лінгвістичний, психолінгвістичний і методичний виміри дослідження дикції в кризових умовах. Використано комплекс взаємодоповнювальних методів. Теоретичний аналіз й узагальнення у вивченні доробку українських і закордонних науковців із мовознавства, психолінгвістики, журналістикознавства й теорії комунікації, щоб визначити сучасні напрями дослідження техніки мовлення, а також динаміку дикції в системі професійного мовлення журналіста. Метод спостереження і контент-аналіз усного мовлення журналістів в етері наживо й за кризових умов, щоб виявити типові помилки мовлення. Методом класифікування

систематизовано виявлені мовленнєві помилки. Для розроблення чеклиста (звірника) самооцінювання дикції журналіста застосовано метод моделювання.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Зміст журналістського повідомлення формує не тільки лексичний вибір, а й інтонація, темп, ритм, якість голосу, адже на відміну від писемних текстів, усне мовлення функціонує в умовах обмеженого часу сприйняття й неможливості повторного прочитання в прийнятному для споживача інформації темпі. Режим реального часу задіює водночас просодичні, лінгвістичні і психологічні впливи на сприйняття повідомлюваної інформації аудиторією, а голос стає основним робочим інструментом у радіо-, теле- і мультимедійній журналістиці.

Усне мовлення журналіста – частина його професійної мовленнєвої компетенції, або професійного мовлення, яке потрактуємо як нормативну, упливову й функціонально доцільну вербальну діяльність журналіста, спрямовану на створення і поширення ефективних, соціально вагомих медійних повідомлень (у широкому значенні цього слова) у системі масової комунікації, на формування інформаційної картини світу й на взаємодію з аудиторією. Однак якщо розглядати мовлення (усне й писемне) журналіста з погляду функціонування медіа, то виявимо, що професійну мовленнєву компетенцію журналіста варто розглядати як базовий елемент медійної мовної системи, адже вона забезпечує ефективне передавання інформації споживачеві, аудиторії, може коригувати структуру медійного дискурсу, формує мовні стандарти публічної комунікації та впливає на розвиток мовних норм. Саме тому рівень професійної мовної підготовки журналістів безпосередньо визначає якість мовлення в медіапросторі й ефективність масової комунікації загалом. Крім того, мова журналіста відображає і рівень його особистої культури, і

рівень культури медіа, де він працює. Зазначимо, що він відповідає за мовні практики, адже своїми висловлюваннями легітимізує соціальні норми, наприклад, фемінітиви (*військовослужбовиця, гінекологиня, аналітикиня, архіваріуска* та ін.).

Професійне мовлення журналіста – феномен, багаторівнева система. Традиційно її складниками називають артикуляцію, просодіку, лексичну й синтаксичну організацію, а ключовими елементами – дикцію і голос (Башманівська, 2025, с. 214).

Дикція – не механічне, звичне, природне вимовляння звуків, а як елемент мовної компетенції забезпечує відтворення слів так, щоб аудиторія могла їх безпомилково розпізнати й декодувати; підтримує логіку і структуру повідомлення; балансує між технікою і прагматикою (*як* сказано й *що* сказано). Дикція як феномен і багаторівнева система формується на перетині лінгвістичного, психолінгвістичного, методичного вимірів у поєднанні з релевантними тренувальними практиками.

Лінгвістичний вимір (даючи відповідь на питання, *що* саме відбувається в мовленні) охоплює нормативну артикуляцію, ортоепію, темпоритм мовлення, коректне інтонаційне оформлення фраз. Дослідження засвідчують, що недостатній рівень голосової підготовки призводить до зниження комунікативної ефективності, професійного вигорання і появи голосових патологій (Rodero, Diaz-Rodriguez, Larrea, 2018).

З погляду психолінгвістики важливими є автоматизація мовлення, стабільність сприйняття і швидкість декодування вимовленого, його когнітивна доступність і когнітивне навантаження, адже якісна дикція сприяє зниженню когнітивного навантаження, а відповідно підвищує зрозумілість і переконливість медіаповідомлення і допомагає слухачеві структурувати інформацію, розрізняючи головне і другорядне. Чітка дикція

та правильні логічні паузи полегшують когнітивне оброблення, наприклад, складних синтаксичних структур у новинному дискурсі (Shkvorchenko, Rozhelyuk, Sharapanovska, Stoianova, & Sieriakova, 2024).

Методичний аспект забезпечує формування і розвиток дикції журналіста в змодельованих, але максимально наближених до реальних ситуаціях (наприклад, симуляція кризового етеру), у результаті чого дикція стає професійною навичкою, а не академічними вправами. У науковій і навчальній літературі висвітлюють основні вимоги до різних елементів техніки мовлення, пропонують практичні кейси щодо вдосконалення дикції та голосу для підвищення ефективної комунікації та професійної компетентності (Башманівська, 2025; Башманівська, Башманівський, 2022; Грицан, 2020; Донченко, 2018; Захаров, Голуб, 2022; Коленко, Іваненко, Голосняк, 2025; Rodero, Diaz-Rodriguez, Larrea, 2018; Rosa, Lopes, Lopes-Herrera, 2023 та ін.).

Професійне мовлення журналіста в кризових (екстремальних, небезпечних) умовах має поєднувати в собі інформаційну точність, оперативність, психологічну стійкість і контроль над голосом, щоб він був стабільним, адже в таких умовах журналіст, кореспондент часто працює без попередньо підготовленого тексту, під дією стресу, зумовленого зовнішніми обставинами і/або внутрішнім станом. У психолінгвістиці доведено, що емоційний стан мовця змінює акустичні параметри мовлення, бо під час реляційного стресу змінюється дихання, м'язова напруга і якість голосу (Scherer, 2003). К. З. Шерер експериментально підтвердив, що емоційне збудження (позитивне й негативне) змінює просодичні параметри мовлення (висота голосу, темп мовлення, інтонація, сила звучання голосу) (Paulmann, Furnes, Vokenes, Cozzolino, 2016; Scherer, 2003). У межах безлічі способів взаємодії людей мова служить не просто носієм семантичної інформації, а найбільш природним та

інтуїтивним каналом для передачі емоційних станів, тенденцій намірів та рис особистості. Будь-які зміни в голосі слухач легко «зчитує», і це впливає на сприйняття повідомлення і на комунікацію загалом. Саме тому дикція – інструмент ефективної оперативної та кризової комунікації.

У кризових (екстремальних, небезпечних) умовах усне мовлення журналіста виконує кілька функцій: крім загальноновизнаних – інформаційної (оперативне передавання фактів), орієнтувальної (допомагає зрозуміти факти в контексті подій), соціально-регулятивної (формує довіру до інформації та медіа, ставлення до них тощо), – виконує ще й психологічно-стабілізаційну функцію в інформаційному просторі, оскільки просодична стійкість голосу журналіста здатна знизити тривожність аудиторії (Paulmann, Furnes, Vokenes, Cozzolino, 2016; Scherer, 2003). Реалізувати психологічно-стабілізаційну функцію журналістові вдається, коли його мовлення має чітку артикуляцію, контрольований темп, інтонаційну стійкість, голосову витривалість. Зауважимо, що володіння технікою усного мовлення на високому рівні важливе не тільки для журналіста, кореспондента, а й для комунікаційника (працівників пресслужб), піарника.

Уплив зовнішніх чинників і/або внутрішнього стану на голос журналіста зумовлює потребу вдосконалювати дикцію, яку кваліфікують як актуальний і потрібний елемент професійного становлення майбутніх журналістів (Башманівська, 2025, с. 212). Саме з цією метою до навчальних планів підготовки фахівців зі спеціальності «Журналістика» вводять дисципліни, наприклад: «Техніка усного мовлення» і «Культура ефірного мовлення» – у Національному університеті біоресурсів і природокористування України; «Техніка мовлення» – у Вінницькому державному педагогічному університету імені

Михайла Коцюбинського; «Дикція й емісія голосу. Виразність професійного мовлення журналіста» – у Житомирському державному університеті імені Івана Франка; «Постановка голосу» – у Київському університеті імені Бориса Грінченка.

Які ж найтипівші помилки трапляються в кризовому мовленні журналістів? За якими критеріями, параметрами студентів або журналістів-початківцю самостійно оцінити своє мовлення і готовність до етеру в кризових (екстремальних, небезпечних) умовах? Як підготувати свій голос до роботи в таких умовах?

На основі аналізу етерів, що відбувалися наживо і які висвітлювали події, пов'язані з Війною за Незалежність України (загалом проаналізовано 62 телеетери «Єдиного марафону»), встановлено такі типові помилки та їхній вплив на сприйняття:

- підвищення гучности (форсування) голосу, ніби журналіст намагається «перекричати» (наприклад, коли працює поряд техніка), унаслідок чого знижується розбірливість мовлення, зростає тривожність аудиторії, втомлюється сам журналіст, кореспондент;

- прискорений темп мовлення без потрібних смислових павз, який спричиняє когнітивне перевантаження, і слухач (глядач) не встигає виокремити головне;

- нечітка вимова слів (емоційна артикуляційна деформація), особливо емоційно маркованих слів (наприклад, *удар, теракт, загиблі, травмована дитина*) чи важких для вимови за звуковим складом, створює ризики неправильного розуміння слів, основної інформації і/або повідомлення загалом;

- мовленнева фрагментація (короткі незавершені чи обірвані фрази, порушення логічних і змістових зв'язків між фразами) не дає змоги слухачеві (глядачеві) вибудувати цілісну картину події, що знижує довіру до медіа загалом;

- невідповідність тону змістові повідомлення (надмірна драматизація або буденний, байдужий тон (монотонність) у висвітленні трагічної події) зумовлює етичні ризики і, можливо, репутаційні втрати для медіа.

Крім того, інколи спостерігаємо недостатність дихальної підтримки мовлення, когнітивну недоступність (непереконливість) повідомлення, тремтіння голосу.

Щоб уникати таких помилок, журналістові (особливо початківцеві) варто використовувати техніки самоменеджменту й самоконтролю своєї дикції. Пропонуємо чеклист (звірник) самооцінювання дикції й готовності до етеру в кризових (екстремальних, небезпечних) умовах під час очного й онлайнного навчання, самозапису й відеоаналізу, що його складено на основі аналізу наукової літератури та спостережень за мовленням журналістів, кореспондентів у прямих етерах. Цей звірник поєднує характеристики дикції, психофізіологічну стабільність і комунікативну зрозумілість, доступність мовлення. Його можна використовувати й тоді, коли ви спостерігаєте за мовленням досвідчених журналістів.

Чеклист (звірник) самооцінювання дикції журналіста

1. Артикуляційна чіткість. Саморефлексія: чи може слухач без зусиль повторити слова з мого повідомлення? Можливі уточнювальні запитання: Я чітко і виразно вимовляю звуки (зокрема зімкнені (проривні) звуки [б], [п], [д], [т], особливо в кінці слів, щоб їх було добре чути, попри шум в етері), складні звукосполучення (наприклад, «взяття стратегічного...»), «не ковтаю» кінцівки слів? Звуки не зливаються між словами? Я відчуваю роботу м'язів мовного апарату, їхня робота активна? Чи моє мовлення фонетично чисте, не з'являється свист, шипіння в умовах стресу?

2. Ортоепічна й акцентуаційна нормативність. Саморефлексія: Чи правильно вимовляю звуки, звукосполучення, а також окремі слова та їхні граматичні форми, якщо для них характерні якісь вимовні особливості? Чи можу я аргументувати кожен наголос, якщо мене запитують? Можливі уточнювальні запитання: Чи не пом'якшую губні й шиплячі в кінці слова? Чи не наближаю вимову свистячих до шиплячих? Чи вимовляю [o] без наближення до [a]? Чи правильна вимова ненаголошених [e], [и]? Чи не оглушую дзвінки в середині або кінці слова? Чи використовую засоби милозвучності? Чи правильно вимовляю звукосполучення приголосних? Наголошування слів нормативне?

3. Темпо-ритмічна стабільність. Саморефлексія: Чи мій темп мовлення контрольований? Чи стрес не занадто прискорює моє мовлення, аж до нерозбірливості? Чи встигає слухач не лише чути, а й осмислювати почуте? Можливі уточнювальні запитання: Я роблю мікропавзи між підметом і присудком у довгих реченнях, даючи так слухачеві час на оброблення інформації? Мій темп мовлення не випереджає швидкість формування думки (маркер – уникаю «е-е-е», «а-а-а», «ну» й подібних звуків)? Моє мовлення має чіткий ритм, не звучить монотонно, маючи прискорений темп? Я можу свідомо сповільнити мовлення у важливих місцях або складних для вимовлення/сприйняття? Я не прискорююся наприкінці фрази? Я не говорю уривчасто?

4. Інтонаційна стійкість. Саморефлексія: Чи слухач розуміє, де закінчується одна думка й починається інша? Чи звучить моє мовлення спокійно й надійно? Можливі уточнювальні запитання: Чи кожне речення має інтонаційне завершення? Чи доречні логічні павзи, чи роблю я їх? Інтонація не суперечить змістові? Ключові слова інтонаційно виділено, навіть без підготовленого тексту? Я не обриваю фрази? Чи

уникаю емоційних крайнощів в інтонуванні фраз? Я не підвищую тон, аж до ультразвуку?

5. Розбірливість складних фрагментів. Саморефлексія: Чи слухач зможе відтворити цифри, власні назви тощо? Можливі уточнювальні запитання: Я чітко вимовляю кожну цифру в складених числівниках, особливо у відмінкових формах? Назви населених пунктів, мешканців озвучено правильно, не спотворено? Терміни зрозумілі для слухачів? В абрєвіатурах кожен звук вимовлено виразно?

6. Голосова витривалість. Саморефлексія: Чи зберігається якість і чіткість мовлення протягом усього етерного часу (особливо, коли наживо або під час імпровізації)? Чи зрозумілий мій текст навіть у складних акустичних умовах? Можливі уточнювальні запитання: Я відчуваю опору на діафрагму? Не говорю «на зв'язках»? Мій голос не тремтить, не стає затиснути і «пласким»? Я тримаю голос у середньому або низькому регістрі? Я планую «точки видиху», щоб добір повітря був непомітним, і не роблю випадкових вдихів? Моя дикція не погіршується в момент, коли я чую в мікронавушник («у вусі») команду режисера або шукаю паралельно нову інформацію в телефоні/планшеті? Я контролюю гучність голосу? Дихання не чути в мікрофон? Я не «виснажую» артикуляцію?

7. Когнітивна доступність і стійкість мовлення. Саморефлексія: Чи слухач зможе зрозуміти повідомлення без додаткових пояснень? Чи моя дикція якісна, коли я одночасно думаю і говорю? Можливі уточнювальні запитання: Чи моє мовлення легко сприймається? Якщо я дам невідповідної людині послухати запис, вона все зрозуміє, «зчитає» основний зміст, наратив? Чи легко відокремити основне від другорядного? Наскільки легко декодувати зміст повідомлення? Чи я не гублюся, не збиваюся, коли з'являється нова інформація? Я зберігаю чіткість дикції, думки, коли імпровізую? Повідомлення зрозуміле з першого

разу? Фрази не перевантажені? Речення не занадто довгі? Чи містить повідомлення оцінні судження?

8. Підсумкова саморефлексія: Які сильні сторони моєї дикції, а над якими потрібно ще активно працювати?

Звісно, працювати над технікою усного мовлення, культурою етерного мовлення журналіст має постійно. Це як із м'язами: їх потрібно весь час тренувати, щоб тримати в тонусі. У науковій і навчальній літературі можна знайти спеціальні вправи й техніки, спрямовані на вдосконалення дикції та голосу (наприклад, Башманівська, 2025; Башманівська, Башманівський, 2022; Грицан, 2020; Донченко, 2018; Захаров, Голуб, 2022; Коленко, 2018; Коленко, Іваненко, Голосняк, 2025; Rodero, Diaz-Rodriguez, Larrea, 2018 та ін.), щоб надати їм професійної впевненості звучання, щоб дикція «працювала» без свідомого контролю. Уважаємо, що важлива і стрес-адаптація дикції, коли тренують дикцію, імітуючи стресові ситуації, емоційний тиск, шумні локації тощо.

Пропонуємо кілька експрес-вправ, які не заберуть багато часу і які можна виконати навіть у польових умовах, коли людина перебуває в стресі, а адреналін «затискає» горло й дихання стає поверхневим. Ці вправи допоможуть «зібрати» дикцію і заспокоїти голос, позбутися м'язової напруги в мовному апараті й підвищити когнітивну концентрацію. Їхню сукупність (її можна варіювати) назвемо «Голос журналіста перед стрес-етером: протокол стабілізації».

Голос журналіста перед стрес-етером: протокол стабілізації

1. Щоб розслабити м'язи мовного апарату (жувальні м'язи), аби рухалася щелепа й дикція не перетворилася на бурмотіння (стрес найперше «затискає»), – «Перезапуск».

Техніка виконання: Максимально роззявте рот, ніби сильно здивовані або зирається

крикнути «А». Потім різко розслабте обличчя. Повторіть 5 разів.

2. Щоб знайти «опору» для голосу і він не став писклявим, щоб налаштувати резонатори, щоб голос став об'ємнішим і впевненішим, а дикція кращою, зроби «Вібраційний масаж».

Техніка виконання: Розслабте щелепу. М'яко зімкніть губи, а зуби не стискайте. Глибоко вдихніть носом, а на видиху почніть тягнути звук «мммммммм», не розмикаючи при цьому губи. Злегка постукуйте кінчиками пальців по груднині. Звук має «гудіти» в ділянці губ і носа, а в грудях вібрувати.

3. Оскільки в умовах шуму чи поганого зв'язку слухач розпізнає слова за приголосними, губи мають бути в робочому тонусі, то вправа «Енергія приголосних» стане в пригоді.

Техніка виконання: Енергійно, максимально швидко вимовляйте поєднання тільки приголосних звуків КТЩ-КТЩ-КТЩ; ЗЖДР-ЗЖДР-ЗЖДР; ПТК-ПТК-ПТК, БДГ-БДГ-БДГ або будь-які інші складні поєднання.

4. «Дихальний квадрат» допоможе стабілізувати серцебиття, дасть об'єм повітря для довгих фраз і «вимкне» паніку на фізіологічному рівні.

Техніка виконання: Вдихаючи носом, рахуємо до чотирьох. Затримуємо дихання, знову рахуючи до чотирьох. Видихаємо ротом, рахуючи до чотирьох. Відпочиваємо чотири секунди. Повторюємо тричі.

5. Цокання під час виконання вправи «Лоша» допоможе «дерев'яний» язик перетворити на гнучкий.

Техніка виконання: Розтулити рот, присмоктати язик до піднебіння та різко відірвати. З'являється «цок». Рахуємо 1, 2.

6. Вправа «Активізація фокусу» стимулює нервові закінчення, пов'язані з ділянкою мозку, що керує мовленнєвим центром людини.

Техніка виконання: Зімкніть губи. Гострим кінчиком язика із силою проколуйте щоки зсередини. Повторіть по 10 разів на кожен

сторону. На завершення кілька разів пройдіться по внутрішній поверхні губ.

7. У кризових умовах озвучити числівник – майже завжди спіткнутися на слові. «Цифрова дикція» як когнітивна розминка підготує мовний апарат і мозок до подолання «перешкоди».

Техніка виконання: Уявіть найскладніші числівники у вашому тексті. Вимовте їх тихо, повільно, максимально чітко промовляючи кожен звук (повторіть для впевненості кілька разів), а потім голосом звичайної гучності й у впевненому темпі.

8. «Алфавітна імпровізація» синхронізує мовний апарат і думки, примушуючи його так майже миттєво реагувати на когнітивні запити.

Техніка виконання: Швидко читайте алфавіт, але на кожен літеру називайте слово, пов'язане із вашою сьогоднішньою темою.

9. Розминка «Артикуляційний опір» змусить працювати ваші губи не на 100, а на 200% і відчувати легкість і чіткість кожного звуку.

Техніка виконання: Стискаючи міцно зуби, прочитайте чітко кілька речень вашого тексту (або будь-що інше). Працюють тільки губи і язик. Повторіть тричі. Потім прочитайте, задіюючи всі елементи мовного апарату.

10. Вправа «Опертя» активізує м'язи пресу, які відповідають за дихання, а отже, стабілізацію голосу.

Техніка виконання: Зробіть короткий вдих носом, а на видисі різко й коротко вимовляйте звуки Ф! Ф! Ф! Ф! Ф! Вимовляючи кожен звук, маєте відчувати різкий поштовх живота всередину.

А за 30 секунд до старту зробіть глибокий вдих і повний видих зі звуком «Ха-а-а». Це «викине» зайвий адреналіновий затиск із горла, і ваш перший склад в етері не буде супроводжуватися зрадливим тремтінням.

Сформувавши й підтримуючи здоровий, контрольований, гнучкий, виразний голос і стійку дикцію, які як фізіологічний інструмент

забезпечують високу якість сприйняття інформації аудиторією, журналіст дбає про свою професійну довговічність.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. У сучасному медіапросторі дикція журналіста як ключовий складник його професійної мовленнєвої компетенції трансформувалася з власне естетичної категорії («гарний голос») у чинник інформаційної безпеки. Якісна артикуляція та інтонаційна стійкість виконують не лише комунікативну, а і психолого-стабілізаційну функцію, знижуючи рівень тривожності аудиторії в кризових умовах. Дикція журналіста має комплексний характер і формується на перетині лінгвістичного, психолінгвістичного й методичного вимірів.

Основними мовленнєвими помилками в прямих етерах у кризових умовах є форсування голосу, прискорений темп без логічних павз, артикуляційна деформація емоційно маркованих слів і мовленнєва фрагментація. Ці помилки призводять до когнітивного перевантаження слухача й нерелевантного декодування змісту повідомлення.

Запропонований чеклист (збірник) самооцінювання поєднує параметри артикуляційної чіткості, ортоепічної нормативності, темпо-ритмічної стабільності й інтонаційної стійкості, а комплекс експрес-вправ дає змогу журналістові оперативно відновити мовленнєвий тонус навіть у польових умовах.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо у вивченні акустичних і фонетичних (артикуляційно-перцептивних) характеристик мовлення журналістів у кризових умовах, що об'єктивізує параметри дикції, уможливить створення емпірично обґрунтованих стандартів мовлення журналістів у медіа, розроблення методики підготовки журналістів до кризового мовлення, а також розроблення стандартизованих шкал оцінювання дикції журналістів.

Література

- Башманівська, Л. А. (2025). Дикція та голос як складові професійного мовлення майбутнього журналіста. *Учені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, т. 75, №1, с. 211-215. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.2/33>.
- Башманівська, Л., Башманівський, В. (2022). *Дикція і емісія голосу. Виразність професійного мовлення журналіста*. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів і дистанційного навчання. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 108 с.
- Галаджун, З., Войцехівська, С. (2015). Мовленнєві аспекти роботи телеведучого (На прикладі роботи ведучих програм телеканалу "1+1"). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*, вип. 5, с. 367-376. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZPNDZP_2015_5_33 (дата звернення: 09.01.2026).
- Грицан, Н. В. (2020). *Техніка сценічного мовлення: навч.-метод. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн.* Івано-Франківськ, 2020, 286 с.
- Донченко, Н. (2018). Постановка мовного голосу як основа опанування артистом майстерністю словесної дії. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури й мистецтв*, №1, с. 164-168.
- Захаров, В., Голуб, Д. (2024). Техніка мовлення як основа професійної майстерності тележурналіста. *Вісник Київського національного університету культури й мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, т. 7, №2, с. 198-210. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bknucaa_2024_7_2_4 (дата звернення: 09.01.2026).
- Коленко, А. В. (2018). Дикція як основний технічний засіб і художній компонент мовлення. *Web of Scholar*, 3(5), 32-36.
- Коленко, А. В., Іваненко, О. А., Голосняк, В. В. (2025). Інтеграція вокальної та сценічно-мовленнєвої підготовки майбутніх акторів. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі* (10), с. 58-64.
- Котляренко, С. В. (2019). Культура техніки мовлення студента-філолога – запорука успіху в професійній діяльності. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27337> (дата звернення: 09.01.2026).
- Кушнір, О. (2017). *Орфоепічна культура в ефірі сучасного дитячого телебачення (за матеріалами тернопільських телеканалів)*. Тернопіль: Медіапростір. URL: <https://ks.iul-nasu.org.ua/vypusky-zhurnalu/2018-2/zbirnyk-kultura-slova-89-2018/zvukova-kultura-movlennya-veduchyh-dytyachyh-program-televizijna-platforma-ternopilshhyny.html> (дата звернення: 08.01.2026).
- Любченко, Ю. В. (2016). *Виразальна система радіожурналістики: монографія*. Запоріжжя: АА Тандем, 192 с.
- Попович, Н. (2020). Специфіка розвитку техніки мовлення майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Інноваційна педагогіка*, вип. 21, т. 3, с. 14-18. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.3-2>
- Рускуліс, Л., Дружененко, Р. (2023). Формування культури усного мовлення студентів спеціальності «Ведучий телевізійних програм»: стан і перспективи. *Актуальні питання гуманітарних наук*, т. 3, вип. 60, с. 275-281.
- Чернявська, О. С., Мішин, А. В. (2024). Майстерність ведучого програм телебачення: техніка мовлення і ефективна комунікація в полтавських медіа. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, №72, т. 3, с.121-126.

- Rodero, E., Diaz-Rodriguez, C., Larrea, O. (2018). A Training Model for Improving Journalists' Voice. *J Voice*. 2018 May; 32(3):386.e11–386.e19. doi: 10.1016/j.jvoice.2017.05.006. Epub 2017 Jun 7. PMID: 28599996.
- Rosa, D. C. B., Lopes, L. W., Lopes-Herrera, S. A. (2023). Voice and Communication Training Program Improves Performance of University Students in Oral Presentations. *Codas*. 2023 Dec 4;35(6):e20220146. doi: 10.1590/2317-1782/20232022146pt. PMID: 38055409; PMCID: PMC10723579.
- Zenari, M. S., Cota, A. D. R., Rodrigues, D. A., Nemr, K. (2021). Do Professionals Who Use the Voice in a Journalistic Context Benefit from Humming as a Semi-occluded Vocal Tract Exercise? *J Voice*. 2021 Apr 21:S0892-1997(21)00100-4. <https://doi.org/10.1016/j.jvoice.2021.03.011>.
- Shkvorchenko, N., Rozhelyuk, I., Sharapanovska, Y., Stoianova, T., & Sieriakova, I. (2024). The power of the voice: how prosody shapes the news we hear. *Amazonia Investiga*, 13(80), 109-121. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.80.08.10>
- Scherer, K. R. (2003). Vocal communication of emotion: A review of research paradigms. *Speech Communication*, 40(1-2), 227-256. [https://doi.org/10.1016/S0167-6393\(02\)00084-5](https://doi.org/10.1016/S0167-6393(02)00084-5)
- Paulmann, S., Furnes, D., Bokenes, A. M., Cozzolino, P. J. (2016). How Psychological Stress Affects Emotional Prosody. *PLoS One*. 2016 Nov 1;11(11):e0165022. doi: 10.1371/journal.pone.0165022. PMID: 27802287; PMCID: PMC5089770.
- Warhurst, S., McCabe, P., Madill, C. (2013). What makes a good voice for radio: perceptions of radio employers and educators. *J Voice*, Mar;27(2):217-24. doi: 10.1016/j.jvoice.2012.08.010.

References

- Bashmanivska, L. A. (2025) Dyktsiia ta holos yak skladovi profesiinoho movlennia maibutnoho zhurnalista [Diction and voice as components of the professional speech of a future journalist]. *Scholarly notes of the V. I. Vernadsky Tavrichesky National University. Series: Philology. Journalism*, vol. 75, №1, pp. 211-215. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.2/33> (in Ukrainian).
- Bashmanivska, L., Bashmanivskiy, V. (2022). Dyktsiia i emisiia holosu. Vyravnist profesiinoho movlennia zhurnalista. Navchalno-metodychnyi posibnyk dlia samostiinoi roboty studentiv i dystantsiinoho navchannia [Diction and voice emission. Expressiveness of a journalist's professional speech]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 108 p. (in Ukrainian).
- Cherniavska, O. S., Mishyn, A. V. (2024). Maisternist veduchoho proqram telebachennia: tekhnika movlennia i efektyvna komunikatsiia v poltavskykh media [The Mastery of a Television Host: Broadcasting Technique and Effective Communication in Poltava Media]. *Current Issues in the Humanities: Interuniversity Collection of Scientific Papers of Young Scientists of the Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University*, №72, t. 3, pp. 121-126. (in Ukrainian).
- Donchenko, N. (2018). Postanovka movnoho holosu yak osnova opanuvannia artystom maisternistiu slovesnoi dii [The staging of the speaking voice as the basis for the artist's mastery of the skill of verbal action]. *Bulletin of the National Academy of Leading Personnel of Culture and Arts*, №1, pp. 164-168. (in Ukrainian).
- Haladzhun, Z., Voitsekhivska, S. (2015). Movlennievi aspekty roboty televeduchoho [Speech aspects of the work of a TV presenter]. *Collection of works of the Research Institute of Press Studies*, vol. 5, pp. 367-376. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZPNDZP_2015_5_33 (data zvernennia: 09.01.2026). (in Ukrainian).
- Hrytsan, N. V. (2020). *Tekhnika stsenichnoho movlennia: navch.-metod. posib. 2-he vyd., pererobl. i dopovn. [Stage speaking technique]*. Ivano-Frankivsk, 2020, 286 p. (in Ukrainian).

- Kolenko, A. V. (2018). Dyktsiia yak osnovnyi tekhnichni zasib i khudozhnii komponent movlennia [Diction as the main technical means and artistic component of speech]. *Web of Scholar*, 3(5), pp. 32–36. (in Ukrainian).
- Kolenko, A. V., Ivanenko, O. A., Holosniak, V. V. (2025) Intehratsiia vokalnoi ta stsenichno-movlennievoi pidhotovky maibutnikh aktoriv [Integration of vocal and stage-speaking training of future actors]. *Musical art in the osvitological discourse*, (10), pp. 58–64. (in Ukrainian).
- Kotliarenko, S. V. (2019). *Kultura tekhniky movlennia studenta-filoloha — zaporuka uspikhu v profesiinii diialnosti* [The culture of speech technique of a philologist student is the key to success in professional activities]. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27337> (data zvernennia: 09.01.2026). (in Ukrainian).
- Kushnir, O. (2017). *Orfoepichna kultura v efiri suchasnoho dytiachoho telebachennia (za materialamy ternopilskykh telekanaliv)* [Orthoepic culture on the air of modern children's television (based on materials from Ternopil TV channels)]. Ternopil: Mediaprostir. URL: <https://ks.iul-nasu.org.ua/vypusky-zhurnalu/2018-2/zbirnyk-kultura-slova-89-2018/zvukova-kultura-movlennya-veduchy-dytyachyh-program-televizijna-platforma-ternopilshhyny.html> (data zvernennia: 08.01.2026). (in Ukrainian).
- Liubchenko, Yu. V. (2016). *Vyrazhalna systema radiozhurnalistyky: monohrafiia* [Expressive system of radio journalism]. Zaporizhzhia: AA Tandem, 192 p. (in Ukrainian).
- Paulmann, S., Furnes, D., Bokenes, A. M., Cozzolino, P. J. (2016). How Psychological Stress Affects Emotional Prosody. *PLoS One*. 2016 Nov 1;11(11):e0165022. doi: 10.1371/journal.pone.0165022. PMID: 27802287; PMCID: PMC5089770. (in English).
- Popovych, N. (2020). Spetsyfika rozvytku tekhniky movlennia maibutnikh fakhivtsiv z informatsiinoi, bibliotechnoi ta arkhivnoi spravy [Specifics of the development of speech techniques of future specialists in information, library and archival affairs]. *Innovative pedagogy*, vol. 21, t. 3, pp. 14–18. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.3-2> (in Ukrainian).
- Rodero, E., Diaz-Rodriguez, C., Larrea, O. (2018). A Training Model for Improving Journalists' Voice. *J Voice*. 2018 May;32(3):386.e11–386.e19. doi: 10.1016/j.jvoice.2017.05.006. Epub 2017 Jun 7. PMID: 28599996. (in English).
- Rosa, D. C. B., Lopes, L. W., Lopes-Herrera, S. A. (2023). Voice and Communication Training Program Improves Performance of University Students in Oral Presentations. *Codas*. 2023 Dec 4;35(6):e20220146. doi: 10.1590/2317-1782/20232022146pt. PMID: 38055409; PMCID: PMC10723579. (in English).
- Ruskulis, L., Druzhnenko, R. (2023). Formuvannia kultury usnoho movlennia studentiv spetsialnosti «Veduchy televiziinykh prohram»: stan i perspektyvy [Formation of oral culture of students majoring in "Television program presenter": status and prospects]. *Current issues in the humanities*, vol. 3(60), pp. 275–281. (in Ukrainian).
- Scherer, K. R. (2003). Vocal communication of emotion: A review of research paradigms. *Speech Communication*, 40(1–2), 227–256. [https://doi.org/10.1016/S0167-6393\(02\)00084-5](https://doi.org/10.1016/S0167-6393(02)00084-5) (in English).
- Shkvorchenko, N., Rozhelyuk, I., Sharapanovska, Y., Stoianova, T., & Sieriakova, I. (2024). The power of the voice: how prosody shapes the news we hear. *Amazonia Investiga*, 13(80), pp. 109–121. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.80.08.10> (in English).
- Warhurst, S., McCabe, P., Madill, C. (2013). What makes a good voice for radio: perceptions of radio employers and educators. *J Voice*. 2013 Mar;27(2):217–24. doi: 10.1016/j.jvoice.2012.08.010. (in English).
- Zakharov, V., Holub, D. (2024). Tekhnika movlennia yak osnova profesiinoi maisternosti telezhurnalista [Broadcasting Technique as the Basis of Professional Skills of a Television Journalist]. *Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Audiovisual Art and Production*, vol. 7, № 2,

pp. 198–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bknucaa_2024_7_2_4 (data zvernennia: 09.01.2026). (in Ukrainian).

Zenari, M. S., Cota, A. D. R., Rodrigues, D. A., Nemr, K. (2021). Do Professionals Who Use the Voice in a Journalistic Context Benefit from Humming as a Semi-occluded Vocal Tract Exercise? *J Voice*. 2021 Apr 21:S0892-1997(21)00100-4. <https://doi.org/10.1016/j.jvoice.2021.03.011>. (in English).

Автори

Світлана Харченко, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики та мовної комунікації
e-mail: s.kharchenko@nubip.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9336-1259>

Світлана Литвинська, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації
e-mail: s.lytvynska@nubip.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5761-5124>

Денис Рудень, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації
e-mail: den.ruden@nubip.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9976-9255>

Конфлікт інтересів

Автори засвідчують про відсутність конфлікту інтересів

Authors

Svitlana Kharchenko, Doctor of Philology, Professor, Head of Department of Journalism and Linguistic Communication
s.kharchenko@nubip.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9336-1259>

Svitlana Lytvynska, Candidate of Philological Sciences; Associate Professor, Associate Professor of the Department of Journalism and Linguistic Communication
e-mail: s.lytvynska@nubip.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5761-5124>

Denys Ruden, PhD in Political Science, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Journalism and Language Communication
e-mail: den.ruden@nubip.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9976-9255>

Conflict of Interests

The authors declare that they have no conflict of interest